O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

TERMIZ IQTISODIYOT VA SERVIS UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"
Termiz iqtisodiyot va servis universiteti
rektori A.Sattorov
2024 yil avgust

Ro'yxatga olindi: BD-61010100-1.02

IQTISODIYOT NAZARIYASI

O'QUV DASTURI

Bilim sohasi:	**400000 – Biznes, boshqaruv va huquq**
Ta'lim sohasi:	**410000 – Biznes va boshqaruv**
Ta'lim yo'nalishi:	**61010100-Turizm va mehmondo`stlik**

Termiz – 2024

Fan/modul kodi	O'quv yili	Semestr	ECTS-kreditlar
IQN11210	2024-2025	I	4
Fan/modul turi	**Ta'lim tili**		**Haftadagi dars soatlari**
Majburiy	O'zbek		3

	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1.	Iqtisodiyot nazariyasi (jami)	60	60	120
	I semestr	60	60	120

2.

I. Fanning mazmuni

Fanni o`qitishdan maqsad – talabalarga iqtisodiy bilimlarning nazariy asoslarini, iqtisodiyotdagi asosiy tushuncha va kategoriyalarni, iqtisodiy qonunlar va prinsiplarni o`rgatish hamda amaliyotda ularni qo`llay olish xususiyatini shakllantirishdan iborat.

Fanning vazifasi- nazariy bilimlar, amaliy ko`nikmalar, qonunlar va kategoriyalar mazmun-mohiyatini o`rganish, ularga nisbatan shaxsiy munosabatni shakllantirish orqali iqtisodiy muammolarni yechish yo`llarini topa olish qobilyatini shakllantirish.

Fanning asosiy vazifalari quyidagilarni o`z ichiga oladi:

- iqtisodiy atamalar, konsepsiya va nazariyalarni bilish va tushunishni o`rgatish;
- iqtisodiy ma`lumotlarni qayta ishlash jarayonida asosiy iqtisodiy ko`rsatkichlardan foydalana olishni o`rgatish;
- iqtisodiy tahlil qila olishni o`rgatish;
- iqtisodiy g`oyalarni yozma ravishda mantiqiy va aniq tasvirlashni o`rgatish;
- iqtisodiy tadqiqot olib borishda iqtisodiy konsepsiyalarni qo`llay olishni o`rgatish.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Iqtisodiyotga kirish. Iqtisodiyot tushunchasi, uning tarkibi va tuzulishi.

Iqtisodiy faoliyat va takror ishlab chiqarish jarayoni. Iqtisodiyotning bosh masalasi va uning ikki tomoni: Iqtisodiyot nazariyasi fanining predmeti. Cheklangan resurslar va cheksiz ehtiyojlarning qondirilish darajasi o'rtasidagi bog'liqlik. Ishlab chiqarish imkoniyatlari va uning egri chizig'i. Iqtisodiyotga oid bilimlarning shakllanishi va rivojlanishi. Qadimgi Sharq va G'arb xalqlaridagi iqtisodiy g'oyalar. Iqtisodiyot nazariyasining fan sifatida shakllanishidagi asosiy oqimlar: merkantilizm, fiziokratlar, ingliz klassik iqtisodiy maktabi, marksizm va marjinalizm. Hozirgi zamon iqtisodiyot nazariyasidagi asosiy oqimlar

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Tursunov A.M. Iqtisodiyot nazariyasi. O'quv qo'llanma. T.: «Ilm ziyo zakovat», 2024. -375
2. Iminova.A.N, Shuhratov.Sh.M, Bababekova.B.N, Muhammadalieva B.N. Iqtisodiyot nazariyasi. O'quv qo'llanma. T. Muhammad Al-Xorazmiy nomidagi TATU Nurafshon filiali/- 2021.-224 b
3. R. Glenn Hubbard, A. Patrisk O'Brian. Essentials of Economics. 6th edition. Pearson. New York. 2019
4. Экономическая теория: учебник / С.С. Носова — 4-е изд., стер. - Москва: КНОРУС, 2017. - 792. с.

Axborot manbaalari

1. www.gov.uz-O'zbekiston respublikasihukumat portali
2. www.lex.uz– O'zb. Resp. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi
3. www.tradingeconomics.com – экономические показатели
4. www.unilibrary.uz

7. O`quv dasturi Oliy ta'lim yo'nalishlari va mutaxassislari bo'yicha O'quv-uslubiy birlashmalar faoliyatini Muvofiqlashtiruvchi Kengashining 2023- yil 29-avgustdagi 4-sonli bayonnomasi bilan ma'qullangan namuna asosida ishlab chiqilgan va Termiz iqtisodiyot va servis universiteti Kengashining 2024 yil 30 avgustdagi 1/3-sonli bayonnomasi bilan tasdiqlangan.

8. **Fan/modul uchun mas'ullar:**

TISU, "Iqtisodiyot" kafedrasi o'qituvchisi: B.Erdanayev

9. **Taqrizchilar:**

Xatamov O.Q –Termiz davlat universiteti Kompyuter va dasturiy injenering kafedrasi mudiri, i.f.d., professor.
Abdulxaeva G.M– Termiz davlat universiteti, Turizm va mehmonxona xo'jaligi kafedrasi mudiri, i.f.f.d., dotsent.

3.	**V. Fan o`qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetentsiyalar)** Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: •Ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotning umumiy asoslari, bosqichlari, o'zgarish sabablari va oqibatlari; hozirgi zamon iqtisodiyotining xususiyatlari; iqtisodiy qonunlar va kategoriyalar to'g'risida ***tasavvur va bilimga ega bo'lishi***; • Iqtisodiyot asoslarini, milliy iqtisodiyotning amal qilishi va rivojlanishi qonuniyatlarini; makroiqtisodiy darajadagi vaziyatlarni; iqtisodiy jarayonlarning amal qilishi haqidagi ***tasavvurga ega bo'lishi***; • Iqtisodiy hodisa va jarayonlarni tahlil qilishusullarini bilgan holda samarali qo'llash; iqtisodiy qonunlarni, ilmiy tushunchalarning (kategoriyalarning) amal qilish xususiyatlarini, mexanizmlarini bilgan holda iqtisodiy muammolar bo'yicha yechimlar hosil qilish ko'nikmalariga ***ega bo'lishi kerak.***
4.	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** •ma'ruzalar; •real vaziyatga asoslanadigan amaldagi ishlarni baholash; •esse, tezis va maqolalar yozish; •vaziyatli topshiriqlarni (keys-stadi) yechish; •jarayonli-yo'naltirilgan ta'lim; •muhokamalarda qatnashish; •kichkina guruhlarda ishlash; •loyiha ishi bajarish; •mustaqil ishlarni baholash; •taqdimot tayyorlash; •turli darajadagi testlarni o'tkazish;
5.	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'lao'zlashtirish,tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy,oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifava topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha test yoki yozma ishni muvaffaqiyatli topshirish.
6.	**VIII Asosiy adabiyotlar** 1. H. Mamedov, N. Muminov, A. Umarov, A. Ismailov. Iqtisodiyot nazariyasi Darslik. - T. "Bookmany print" 2022. 537 b. 2. Sh. Shodmonov, M. Rahmatov Iqtisodiyot nazariyasi Darslik. - T. Zamin Nashr, 2021. - 856 bet. 3. Z. Gaibnazarova, Sh. Isamuxametov. Iqtisodiyot nazariyasi. (Darslik) - T.: "Innovatsion rivojlanish nashriyot- matbaa uyi", 2020. 526 b. 4. Xodiyev B.Yu., Shodmonov Sh.Sh. Iqtisodiyot nazariyasi Darslik. - T. Barkamol fayz-media, 2017. - 783 bet.

	2-mavzu. Iqtisodiyot nazariyasi fanining predmeti va o'rganish usullari. Iqtisodiy qonunlar va kategoriyalar. Iqtisodiy qonunlarning turkumlanishi. Iqtisodiyot nazariyasi fanining vazifalari. Iqtisodiyot nazariyasining boshqa fanlar bilan o'zaro bog'liqligi. Iqtisodiy qonunlar va jarayonlarni ilmiy bilishning usullari. Iqtisodiy tahlilda abstrakstiya, indukstiya, dedukstiya, normativ, pozitiv. analiz, sintez, tarixiy, matematik, statistik va grafik usullardan foydalanish. Iqtisodiy modellar tushunchasi. Optimallashgan va muvozanatlashgan modellar. Ehtiyojlarning mazmuni va ularning turkumlanishi. Ehtiyojlarning o'sib borishi qonuni. Iqtisodiy resurslarning mazmuni va uning turlari. Iqtisodiy resurslar va ehtiyojlarning qondirilish darajasi o'rtasidagi bog'liqlik. Ehtiyojlarning cheksizligi va resurslarning cheklanganligi. Iqtisodiyotning bosh muommosini hal qilish yo'llari. **3-mavzu. Ishlab chiqarish jarayoni, uning natijalari va samaradorligi.** Ishlab chiqarish omillari va ularning turkumlanishiga turlicha yondashuvlar. Ishlab chiqarish omillari to'g'risidagi nazariyalar. Ishlab chiqarish jarayonining mazmuni va uning iqtisodiy asoslari. Ishlab chiqarishning tarkibiy tuzilishi. Ishlab chiqarish jarayonining ikki tomoni. Qisqa vauzoq davrda ishlab chiqarish hajmining o'zgarishi. Ishlab chiqarishning jamiyat hayotidagi ahamiyati. Ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatishning o'zaro bog'liqligi. Ishlab chiqarish imkoniyatlari vauning egri chizig'i. Ishlab chiqarish funksiyasi. Keyingi qo'shilgan omil unumdorligi. Unumdorlikning pasayib borish qonuni. Ishlab chiqarishning mikro va makro darajasi. Ishlab chiqarish samaradorligi, uning ko'rsatkichlari va hisoblash usullari. Ishlab chiqarish samaradorligini oshirish yo'llari va omillari. **4-mavzu. Iqtisodiy tizim modellari.** Ijtimoiy-iqtisodiyot taraqqiyot bosqichlarini bilishga turli xil yondashuvlar: formastion, madaniylashgan, mulkiy, texnologik industirial, taraqqiyot va iqtisodiy rivojlanish hamda siklli rivojlanish, darajasi jihatidan yondashuv. Ishlab chiqaruvchi kuchlar va ishlab chiqarish munosabatlari. Ishlab chiqarish usuli. Ijtimoiy- iqtisodiy formastiya. Ishlab chiqarishning texnologik usuli. Oddiy kooperastiya, manufaktura va yirik mashinalashgan ishlab chiqarish. Industrlashishgacha bo'lgan jamiyat, industrlashgan jamiyat, yuqori industrlashgan (axborotlashgan) jamiyat. Iqtisodiy tizim tushunchasi. Iqtisodiy tizim modellari: an'anaviy iqtisodiyot, buyruqli iqtisodiyot, bozor iqtisodiyoti. Bozor iqtisodiyotining rivojlanish bosqichlari: yerkin raqobatga asoslangan va hozirgi zamon bozor iqtisodiyoti.

5-mavzu. Mulkchilik shakllari va mulkchilik munosabatlari.

Mulkchilik munosabatlarining iqtisodiy mazmuni. Mulk o‘bekti va sub‘yekti. Mulkchilikning iqtisodiy va huquqiy jihatlari. Mulk shakllarining tasniflanishi. Iqtisodiyotni isloh qilishda mulkchilikning o‘rni. Mulkchilik shakllarini o‘zgartirish usullari: milliylashtirish, davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish. Davlat mulkini xususiylashtirishning usullari. O‘zbekiston Respublikasida mulkni davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish jarayonini amalga oshirish bosqichlari.

6-mavzu. Tovar-pul munosabatlari Ijtimoiy xo‘jalik shakllari.
Natural va tovar ishlab chiqarish, ularning belgilari va farqlari. Tovar ishlab chiqarishning vujudga kelishi va rivojlanishi sabablari. Iqtisodiy nye‘mat, mahsulot, tovar va xizmat tushunchalari mazmuni. Tovar va uning xususiyatlari. Tovarning nafliligi. Tovar qiymatining miqdori. Naflilik turlari. Keyingi qo‘shilgan miqdor nafliligi nazariyasi. Umumiy va aniq naflilik. Naflilikning pasayib borishi. Mehnat unumdorligi va intensivligining tovar qiymati miqdoriga ta’siri. Qiymatning mehnat nazariyasi. Qiymat qonuni. Tovar qiymatining farqlanishi shart-sharoitlari. Qiymat paradoksi. Pulning kelib chiqishi va mazmuni. Pul to‘g‘risidagi metallistik, nominalistik va miqdoriy nazariyalar. Pulning vazifalari: qiymat o‘lchovi, muomala vositasi, jamg‘arish vositasi, to‘lov vositasi. Hozirgi zamon pulining tabiati va mazmuni. Oltin va qog‘oz pullarning o‘zaro bog‘liqligi. Naqd va kredit pullarning xususiyatlari. O‘zbekistonda milliy valyuta – so‘mning muomalaga kiritilishi bosqichlari va ularning ahamiyati. Milliy valyuta barqarorligini oshirish vazifalarini hal yetish borasidagi dasturlar.

7-mavzu. Bozor iqtisodiyotining mazmuni va uning amal qilishi
Bozor iqtisodiyotining mazmuni va uning rivojlanishi. Bozor iqtisodiyotining sub‘yektlari: uy xo‘jaliklari, tadbirkorlik va davlat sektori. Bozor iqtisodiyotining asosiy belgilari. Bozor tizimining o‘z-o‘zini tartibga soluvchi mexanizmi. Klassik va hozirgi zamon bozor iqtisodiyoti, ularning umumiy tomonlari va farqlari. Zamonaviy bozor xo‘jaligi modellari. Bozor iqtisodiyoti sharoitida doimiy muammolarni hal qilish va resurslardan samarali foydalanish yo‘llari. Bozor iqtisodiyotining afzalliklari. Resurslarni taqsimlashning samaradorligi. Iqtisodiy faoliyat va tanlov yerkinligi. Iqtisodiy manfaatlarning ta’minlanishi. Bozor iqtisodiyotining ziddiyatlari va salbiy jihatlari.

8-mavzu. Bozor iqtisodiyotiga o‘tish davri va uning O‘zbekistondagi xususiyatlari
O‘zbekistonda bozor iqtisodiyotiga o‘tishning tamoyillari va xususiyatlari, respublikada bozor islohotlarini amalga oshirishning mazmuni, maqsadi va asosiy yo‘nalishlari ko‘rsatib beriladi. Shuningdek, bozor munosabatlariga o‘tish, iqtisodiyotni erkinlashtirish, tarkibiy o‘zgartirishi, keng ko‘lamli islohotlar va modernizatsiyalashni amalga oshirish

6. Bozor iqtisodiyotiga o‘tishning o‘zbek modeli va uning o‘ziga xos xususiyatlari.
7. O‘zbekistonda ko‘p ukladli iqtisodiyotning va mulkdorlar sinfining shakllanishi.
8. Bozor iqtisodiyotiga o‘tish modellari, ularning xususiyatlari,
9. Yalpi talab va yalpi taklif o‘rtasidagi muvozanatlik
10. Monopoliyaga qarshi qonunchilik va ularning amal qilishi
11. Davlatning narx siyosati, maqsadi va vazifalari
12. Davlat iqtisodiy siyosatining mohiyati va uni rivojlantirish yo‘nalishlari.
13. Davlatning iqtisodiyotni tartibga solish bosqichlari va samara chegaralari.
14. Davlatning tashqi iqtisodiy faoliyatni tartibga solishi va uning ahamiyati
15. O‘zbekistonda narx siyosati va uning asosiy yo‘nalishlari.
16. Asosiy va aylanma kapitaldan foydalanish samaradorligi
17. Mehnat unumdorligi va uning hajmiga ta‘sir qiluvchi omillar.
18. Islab chiqarish rentabelligi va unga ta‘sir etuvchi omillar
19. O‘zbekistonda mehnat munosabatlarining o‘ziga hos hususiyatlari
20. Agrobiznes va uning turlari
21. Milliy hisoblar tizimi va O‘zbekistonda unga o‘tishning vazifalari.
22. O‘zbekistoning iqtisodiy salohiyatdan samarali foydalanishi va iqtisodiy o‘sish omillari.
23. Investitsiyalar hajmiga ta‘sir etuvchi omillar.
24. Iqtisodiy inqirozlarning mazmuni va vujudga kelish sabablari,
25. Iqtisodiy inqirozlarning turlari.
26. Ishsizlikning ijtimoiy-iqtisodiy oqibatlari. Ouken qonuni
27. O‘zbekistonda moliya bozorining shakllanishi.
28. Pul tizimi va uning evolyutsiyasi
29. O‘zbekistonda davlatning pul-kredit siyosati, uning dastaklari va amalga oshirish vositalari.
30. Iqtisodiyotda pul-kredit siyosati va undagi o‘zgarishlar
31. Iqtisodiyotda byudjet-soliq siyosati
32. Iqtisodiyotda tarkibiy o‘zgarishlar siyosati va modernizatsiya lash
33. Iqtisodiyotni innovatsion rivojlanish yo‘liga o‘tish muammolari;
34. Iqtisodiy barqaror rivojlanish va iqtisodiy o‘sish omillari.
35. Iqtisodiy rivojlanishda tuzilmaviy o‘zgarishlar.
36. Iqtisodiy siyosat subyektlari va uning o‘ziga xos xususiyatlari.
37. Iqtisodiy o‘sish va uni ta‘minlovchi omillar
38. Investitsiya siyosati va investitsiya faoliyatini tartibga solish
39. O‘zbekistonda ishlab chiqarishning tarkibiy tuzilishini qayta qurish jarayonida makroiqtisodiy barqarorlikni ta‘minlash muammolari.
40. O‘zbekistonda aholini ijtimoiy himoya qilish tizimi va davlatning ijtimoiy siyosati.

Mustaqil o’zlashtiriladigan mavzular bo’yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Iqtisodiy fanlarning rivojlanish tarixi
2. Iqtisodiyot nazariyasi fanining predmeti va o'rganish usullari.
3. Ishlab chiqarish jarayoni, uning natijalari va samaradorligi
4. Iqtisodiy tizim modellari
5. Mulkchilik shakllari va mulkchilik munosabatlari.
6. Tovar-pul munosabatlari
7. Bozor iqtisodiyotining mazmuni va uning amal qilishi
8. Bozor iqtisodiyotiga o'tish davri va uning O'zbe kistondagi xususiyatlari
9. Talab va taklif nazariyasi, bozor muvozanati
10. Mukammal bozorda raqobat va monopoliya.
11. Narxning mohiyati va uning shakllanishi.
12. Tadbirkorlik faoliyati va tadbirkorlik kapitali
13. Ishlab chiqarish xarajatlari va foydasi
14. Ish haqi va mehnat munosabatlari
15. Agrar munosabatlar va agrobiznes
16. Milliy iqtisodiyot va uning makroiqtisodiy o'lchamlari.
17. Yalpi ichki mahsulotning tarkibiy tuzilishi.
18. Iqtisodiy taraqqiyot, iqtisodiy o'sish.
19. Milliy boylik tushunchasi va uning tarkibiy qismlari.
20. Iste'mol va jamg'arma, ularning manbalari.
21. Investistiyaning mohiyati va turlari.
22. Milliy iqtisodiyotning muvozanati va mutanosibli rivojlanishi.
23. Iqtisodiyotning siklliligi
24. Ishchi kuchi, uning bandligi va ishsizlik
25. Moliya tizimi va moliyaviy siyosat
26. Pul-kredit tizimi va banklar
27. Davlatning iqtisodiy roli
28. Aholi daromadlari va davlatning ijtimoiy siyosati
29. Jahon xo'jaligi va uning rivojlanish evolyutsiyasi.
30. Xalqaro iqtisodiy integrasiya va xalqaro valyuta munosabatlari

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Iqtisodiy jarayonlarni ilmiy bilishning usullari, O'tish davri iqtisodiyoti nazariyasi, uning belgilari, turlari va qonuniyatlari
2. Ishlab chiqarishning samaradorligi va uning ko'rsatkichlari
3. Mulkni davlat tasarrufidan chiqarish va xususiylashtirish maqsadi, yo'llari va usullari
4. Xususiy mulkchilik tarmog'ini kengaytirish – mamlakatimizda iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirishning eng muhim ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida.
5. O'zbekistonda milliy bozorni shakllantirish vazifalari.

jarayonida makroiqtisodiy barqarorlikka erishish kabi strategik vazifalarni amalga oshirish yo'llari tahlil qilinadi.

9-Mavzu. Talab va taklif nazariyasi, bozor muvozanati.
Talab tushunchasi. Individual talab va bozor talabi. Talab qonuni. Giffen samarasi. Talab egri chizig'i. Talab miqdoriga ta'sir qiluvchi omillar: tovarlar narhi, iste'molchi didi, bozordagi iste'molchilar soni, ularning pul daromadi, o'rnini bosuvchi tovarlar narxi, kelajakda narx va daromadlar o'zgarishining ehtimoli. Oliy va past toifali tovarlar. Taklif tushunchasi. Taklif qonuni. Taklif yegri chizig'i. Taklif miqdoriga ta'sir ko'rsatuvchi omillar: resurslar narxi va unumdorligi, ishlab chiqarish texnologiyasi, soliqlar va subsidiyalar, boshqa tovarlar narxi, narx o'zgarishining kutilishi, ishlab chiqaruvchilar soni. Iqtisodiy resurslarga talab va taklifning xususiyatlari.Talab va taklif miqdorlarining mos kelishi. Qisqa va uzoq davrlarda talabning o'zgarishi. Bozor muvozanati. Xususiy va umumiy muvozanatlik. Talab va taklif egiluvchanligi va ularni byelgilab beruvchi omillar. Egiluvchanlik koyeffistyentini hisoblash.

10-mavzu. Mukammal bozorda raqobat va monopoliya. Raqobatning mohiyati va ob'yektiv asoslari. Raqobatning turlari: tarmoq ichidagi va tarmoqlararo raqobat. Raqobat shakllari: sof raqobat, monopolistik raqobat, oligopoliya va sof monopoliya. Raqobatlashish usullari: narx vositasida va narxsiz raqobat. G'irrom va halol raqobat. Demping narxlarni qo'llash. Raqobat kurashining zamonaviy shakllari: mahsulot sifatini oshirish, mahsulotni yangilash, xizmat sifati, reklama, servis, marketing va h.k. Monopoliyaning mohiyati va uning vujudga kelishi sabablari. Kapitalning to'planishi va markazlashuvi. Monopoliyalarning turlari: iqtisodiy va tabiiy monopoliyalar. Lyegal va sun'iy monopoliyalar. Lyernyer koyeffistyenti. Monopoliyalarning afzalliklari va ijtimoiy- iqtisodiy oqibatlari. SHumpyetyer gipotyezasi. O'zbyekistonda raqobat muhitining kuchaytirish borasidagi chora-tadbirlar. Antimonopol qonunchilikning vujudga kelishi. Shyerman akti- 1980. Klyeyton Akti-1914. Fyedyeral savdo Komissiyasi dalolatnomasi- 1914. Syellar Kefauvyer akti-1950. Monopoliyaga qarshi siyosat. Davlatning tabiiy monopoliyaga qarshi tadbirlari. Monopoliyaga qarshi qonunchilikning shakllanishi. Monopolistik korxonalarni tartibga solish usullari. Monopoliyaga qarshi siyosatning natijalari. Milliy iqtisodiyot raqobatbardoshligini oshirishga qaratilgan chora - tadbirlar. O'zbekiston respublikasining monopoliyalarga qarshi qonunchiligi va uni amalga oshirish mexanizmi.

11-Mavzu. Narxning mohiyati va uning shakllanishi. Narxning mazmuni va uning obyektiv asoslari. Narx to'g'risidagi turli nazariyalar. Tovar xususiyatlarining narxlarda ifodalanishi. Narxning shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar. Bozor iqtisodiyoti sharoitida narxning vazifalari. Narx turlari: ulgurji va chakana narxlar. Nufuzli, demping va dotastiyalangan narxlar.

Shartnomaviy, erkin va tartibga solinuvchi narxlar. Hududiy, milliy va jahon bozori narxlari. Narx diapazoni. Narx pariteti. Narx tashkil topishining bozor mexanizmi. Sof raqobat sharoitida narxning shakllanish xususiyatlari. Sotuvchi va xaridor narxlari. Monopoliya sharoitida narxning shakllanishi. Umumiy taklif bo'yicha narx o'zgarishi. Monopsoniya sharoitida narxning shakllanishi. Umumiy talab bo'yicha narxning o'zgarishi. Oligopoliya sharoitida narxning shakllanishi. Ergashish va inkor yetish holatlari. Narxdagi yetakchilik. Narx siyosati va uning O'zbekistonda amalga oshirilish xususiyatlari. Narxlarni erkinlashtirish yo'llari va bosqichlari.

12-mavzu. Tadbirkorlik faoliyati va tadbirkorlik kapitali
Tadbirkorlik faoliyatining mohiyati va iqtisodiy mazmuni. Tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish shart-sharoitlari. Tadbirkorlik faoliyatining shakllari: davlat, jamoa, xususiy, aralash va boshqa hosila shakllari. Koopyerativ, xususiy va yakka tartibdagi tadbirkorlik. Korxona tadbirkorlik faoliyatining asosiy va boshlang'ich bo'g'ini. Aksiyadorlik jamiyati va aksiyadorlik kapitali. Aksiya va uning turlari. Aksiya kursi. Dividyend va ta'sischilar foydasi. Aksiya nazorat paketi. Obligastiyalar. Marketing, uning maqsadi, vazifalari va tamoyillari. Myenyejmyent — korxonalarni boshqarish tizimi sifatida. Myenyejmyentning maqsadi va vazifalari. Tadbirkorlik kapitalining mohiyati. Tadbirkorlik kapitalining doiraviy aylanishi va uning bosqichlari. Tadbirkorlik kapitalining funksional shakllari: pul, unumli kapital va tovar. Tadbirkorlik kapitali turli shakllarining doiraviy aylanish xususiyatlari. Tadbirkorlik kapitalining aylanishi. Asosiy va aylanma kapital, ularning farqli byelgilari. Kapitalning aylanish vaqti va tyezligi. Asosiy kapitalni takror ishlab chiqarish: jismoniy va ma'naviy yeskirishi hamda qayta tiklanishi. Amortizastiya va uning normasi. Jadallashgan amortizastiya. Asosiy va aylanma kapitaldan foydalanish samaradorligi va uning ko'rsatkichlari. Asosiy kapitaldan foydalanish samaradorligini oshirish yo'llari.

13-mavzu. Ishlab chiqarish xarajatlari va foydasi Ishlab chiqarish omillari tavsifi.
Ishlab chiqarish omillarining o'zaro bog'liqligi. Yer, ishchi kuchi, kapital va tadbirkorlik qobiliyati tushunchalari. Ishlab chiqarish xarajatlari tushunchasi va uning tarkibi. Jamiyat va korxona xarajatlari. Ishlab chiqarish xarajatlarining mazmuni, tarkibi va turlari. Muomala xarajatlari. Ichki va tashqi xarajatlar. Doimiy va o'zgaruvchi xarajatlar. Xarajatlarni minimallashtirish qoidasi. Tannarx tushunchasi. Korxona (firma)ning pul tushumlari va foydasi. Foydaning mazmuni, uning taqsimlanishi va ishlatilisi. Xarajatlar va daromadlar yegri chizig'i. Umumiy foyda. Foydaning tarkib topish bosqichlari. Foyda miqdoriga ta'sir ko'rsatuvchi omillar. Yalpi foydaning taqsimlanishi. Iqtisodiy foyda va buxgalteriya foydasining farqlanishi. Sof foyda. Foyda normasi va massasi hamda ularni hisoblash. Foyda normasiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.

14-mavzu. Ish haqi va mehnat munosabatlari. Mehnat haqi.
Ish haqi to'g'risida turlicha nazariyalar. Ish haqining mohiyati va iqtisodiy mazmuni. Nominal va real ish haqi. Real ish haqining darajasi va o'zgarishiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar. Ish haqining tabaqalanishi. Ish haqini tashkil qilish shakllari va tizimlari. Tarif tizimi. Minimal ish haqi. Mehnat munosabatlari. Mehnat shartnomalari. Kasaba uyushmalarining tadbirkorlar va davlat bilan o'zaro munosabatlari. Kasaba uyushmalarining ish haqi darajasini oshirish yo'llari. Ishchi kuchi talabi va taklifini o'zgartirish. Kasb bo'yicha malaka darajasini listyenziyalash. Jamoa shartnomalari va ijtimoiy sug'urta tizimi. Mehnat munosabatlarini tartibga solishda davlatning roli. Ishchi kuchi bozori. Ishchi kuchiga talab va taklif hamda uni aniqlovchi omillar. Ishchi kuchi bozorining ijtimoiy-iqtisodiy xususiyatlari. Fillips yegri chizig'i. Ishchi kuchini takror hosil qilish. Ishchi kuchining miqdoriy aniqlanishi va sifat o'lchamlari. Nufus qonuni. Aholining tabiiy o'sishi. Ishchi kuchi migrastiyasi va uning shakllari. Ishchi kuchi bandligi to'g'risida turli xil nazariyalar. O'zbekistonda ishchi kuchi bandligini ta'minlash va ishsizlarni ijtimoiy himoyalash borasida davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari.

15-mavzu. Agrar munosabatlar va agrobiznes.
Agrar munosabatlar va ularning bozor tizimidagi o'rni. Yerning ryesurs sifatidagi o'ziga xosligi. Yerning tabiiy va iqtisodiy unumdorligi. Qishloq xo'jaligida takror ishlab chiqarishning xususiyatlari. Er mulkchilik va xo'jalik yuritish ob'yekti. Yerga egalik va yerdan foydalanish huquqi. Yer ryentasiga bo'lgan turli xil nazariy yondashuvlar va ularning tarixiy shakllari. Yer ryentasining mazmuni va turlari: diffyeryensial ryenta, absolyut ryenta, monopol ryenta, undirma sanoat va qurilish uchastkalaridan olinadigan ryenta. Ijara haqi. Erning narxi va uni byelgilovchi omillar. Agrosanoat intyegrastiyasi. Agrosanoat majuasi va uning sohalari. Agrobiznyes va uning turlari. Dyehqon va fyermyer xo'jaliklari. Agrofirma, agrosanoat birlashmasi, agrosanoat kombinatlari. O'zbyekistonda agrar islohotlarni amalga oshirishning asosiy yo'nalishlari. Erlarning myeliorativ holatini yaxshilash choralari. SHaxsiy tomorqalarning kengaytirilishi. Qishloq xo'jalik ishlab chiqarishi tarkibiy tuzilishini takomillashtirish. Xo'jalik yuritishning samarali shakllarini rivojlantirish. Fyermyer xo'jaliklari yer maydonlari hajmini optimallashtirish. Qishloq joylarda ishlab chiqarish va ijtimoiy infratuzilmani jadal rivojlantirish.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar
Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.